

Anna Sulimowicz

Nazwiska karaimskie z Łucka

Awazymyz : pismo historyczno-społeczno-kulturalne Karaimów nr 2(3), 12-13

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

karaimskich uczonych wyemigrować na Krym. Tam poświęcił się pracy naukowej i opublikował prace z zakresu astronomii, między innymi kalendarz na lata 1840-1874. Zmarł w Nikołajewie, dokąd zmuszony był się przenieść z powodu wojny krymskiej. Trzykrotnie żonaty, miał wiele dzieci, a kilku jego synów poszło w ślady ojca i poświęciło się pracy naukowej.

Mordechaj (1820-1864), pierwotny syn Dawida, był autorem prac z zakresu astronomii i logiki. Osiągnąwszy znaczny majątek z handlu, skonstruował aparaturę i urządził własne obserwatorium astronomiczne, skąd mógł prowadzić obserwacje i obliczenia faz księżyca.

Josef (1826-1886) utrzymywał się z handlu, ale jednocześnie zgodnie z rodzinną tradycją zajmował się astronomią. Przygotował wykaz terminów nowiu księżyca na 200 lat. Wiele zdziałał dla życia społecznego i religijnego gminy karaimskiej w Moskwie, której przez dziesięć lat był hazzanem.

Trzeci syn, Mosze (1830-1881), hazzan w Symferopolu i Odessie pozostawił po sobie zbiór kazań, które jednak nigdy nie ukazały się drukiem. Najbardziej znanym z synów Dawida jest Jehuda. Podobnie jak ojciec i starsi bracia, on również poświęcił się astronomii. Spod jego pióra wyszło kilka prac z tej dziedziny, poświęconych obliczeniom astronomiczno-kalendarzowym, konstelacjom i ruchom gwiazd. Kalendarz karaimski jest, jak wiadomo, kalendarzem słoneczno-księżycowym, a jego miesiące są wyznaczone przez now księżyca i nie pokrywają się z miesiącami słonecznymi. Stąd też wyznaczanie świąt, które są ruchome, nie jest sprawą prostą. Dlatego koronne dzieło ribbi Jehudy, tablice kalendarzowe do roku 2041, wydane

w 1910r, są tak ważne. Do dziś stanowią podstawę wszelkich karaimskich kalendarzy.

Jehuda Kokizow był także autorem dzieła teologicznego, rodzaju kroniki od stworzenia świata do pojawienia się religii karaimskiej.

Najmłodszy syn Dawida, Nisan, osiedlił się w Petersburgu i choć sam działalnością naukową się nie parał, był wydawcą dzieł ojca i braci.

Z rodziną Kokizowów był spokrewniony Aleksander Mardkowicz. Jego dziadek, Nisan syn Mordechaja to rodzony brat Dawida. Pozostał w rodzinnej miejscowości. Władze zaboru austriackiego nadawały Karaimom nazwiska patronimiczne, od imienia ojca. W ten sposób Nisan syn Mordechaja (Mordka, Mardka) został Mardkowiczem, podczas gdy żyjący na Krymie jego brat przyjął nazwisko Kokizow.

Na podstawie artykułu Z. Zarachowicza „Uruwu jaryk eltiwicternin” (Karaj Awazy, nr 9, 1936) opracowała A. Sulimowicz

Nazwiska karaimskie z Łucka

Choć po nazwisku Karaima na 100 procent nie poznasz – wszak wiele nazwisk jest używanych nie tylko przez Karaimów – to po nazwisku można z dużą pewnością poznać, z której gminy się on wywodzi. Zdarzały się oczywiście wypadki, że to samo nazwisko noszono w różnych gminach. Czasem był to wynik przypadku, a czasem świadectwo dawnych kontaktów między skupiskami karaimskimi.

Karaimskie rodziny z gminy w Łucku, którą powojenne losy skazały na nieistnienie, także nosiły charakterystyczne tylko dla Łucka

nazwiska. Wiele z tych rodzin wymarło bezpotomnie, często jeszcze w ubiegłym stuleciu. Imiona i nazwiska ich członków znaleźć można w starych dokumentach, takich jak prowadzone przez władze zaborcze dla celów wojskowych i podatkowych listy członków gminy (z lat 1834 i 1850) czy stare księgi metrykalne (1870 – 1939). Charakterystyczne dla gminy łuckiej nazwiska to:

Bogaty, Bubon, Cic-Ora (spotykane także w formie Czeczora, Czeczera), Greczny, Gogel (Gugel, Gogol), Gołub, Kaczor (Kaczur), Kaliski, Kirilowicz (Kirgilowicz), Kukuryczkin (Kikiriczkin, Kukuriczik), Łokszyński (Łukszyński), Magas, Maksakowicz, Rudy vel Rudkowski, Sułtański, Turczyn (Turek), Twerdochleb (Twerdochlib).

W Łucku używano także nazwisk znanych z innych gmin. Czasem wiadomo, że rodzina z tym nazwiskiem przybyła do Łucka, na ogół jednak trudno ustalić dokładnie czy byli przybyszami, czy też właśnie z Łucka przenieśli się do innej miejscowości. Do tej grupy nazwisk należą: Bezikowicz (Bezekowicz, Bizikowicz), Firkowicz, Kapłunowski, Nowicki (Eliazar syn Nisana Nowicki przybył do Łucka i mieszkał u swego krewnego Pinchasa syna Arona Pileckiego od co najmniej 1834 roku), Pilecki, Szpakowski. W Łucku osiedlali się także Haliczanie: Abrahamowicz, Eszwowicz, Leonowicz, Mortkowicz. Ojciec Aleksandra Mardkowicza, Marek, przesiedlił się w 1854 r. do Łucka z Kokizowa jako ostatni Karaim z tej gminy. Jego stryj Dawid wyjechał do Rosji i tam przyjął nazwisko Kokizow.

Anna Sulimowicz

Karaimskie czasopisma

Za pierwsze karaimskie czasopismo uznaje się rękopiśmienną gazetkę satyryczną „Dawul” (Bęben). W latach 1864-1872 jej egzemplarze krążyły z rąk do rąk wśród Karaimów z Teodozji na Krymie. „Dawul” był organem radykalnego ugrupowania młodzieży karaimskiej „Kara sakał” (czarne brody), występującego przeciwko konserwatywnemu stronnictwu starszego pokolenia „Ak sakał” (białe brody).

Pierwszym drukowanym, oficjalnie wydawanym czasopismem karaimskim była ukazująca się w latach 1911-1912 w Moskwie „Karaimskaja Žizn”. Na łamach tego wydawanego w języku rosyjskim miesięcznika ukazywały się różnorodne materiały o historii Karaimów, wydarzeniach kulturalnych i społecznych, wiadomości z życia innych gmin, a także utwory literackie pióra karaimskich autorów.

W 1913 roku w Wilnie pojawił się nowy periodyk, również rosyjskojęzyczny: „Karaimskoe slovo”. Jak głosił podtytuł, był to „społeczno i historyczno-literacki miesięcznik” i zgodnie z nim zawierał artykuły o historii, utwory literackie, informacje o życiu społeczności karaimskich, a także ogłoszenia matrymonialne i reklamy. Wydawanie tego pisma przerwała pierwsza wojna światowa.

Tuż przed wojną w Łucku została podjęta inna inicjatywa wydawnicza: Sergiusz Rudkowski wydał pierwszy numer pisemka „Sabach” (Ranek). Jednak istnienie tego tytułu ograniczyło się jedynie do tego właśnie, pierwszego i zarazem ostatniego, numeru.

Na Krymie w latach 1917-1918 z inicjatywy Seraji Szapszała, ówczesnego hachama krymskiego wydawane były „Izvestija Karaimskago